

Ervaringen van Pasen 3 - Op weg zonder routekaart

Voorganger: Ds. Erik van Halsema

Schriftlezing: Handelingen 15: 1-21 en 22-35

Verhaal voor de kinderen: Eekhoorn en olifant werken zonder bouwplan (zie bijlage)

Inleiding

In onze zomerserie zijn we, na het verhaal over Hagar en Ismaël en een gelijkenis van Jezus aangekomen bij de vroege kerk zoals beschreven in het boek Handelingen.

We worden getuige van een intensief verkeer tussen Jeruzalem en Antiochië.

Er staat veel op het spel! Maar Jezus heeft ze achtergelaten als het ware 'zonder routekaart'. Hoe gaat men daar uit komen?

Ook wij hebben als gemeente rond De Lichtbron de laatste jaren grotendeels 'zonder routekaart' onze weg moeten vinden. Komen wij onszelf misschien tegen in het verhaal van Handelingen hoofdstuk 15?

Overweging

Van tijd tot tijd volg ik op het internet discussies tussen Christenen en atheïsten.

Daar word ik meestal niet zo vrolijk van. Beide partijen vertrekken vanuit vastgeroeste beelden. Maar eerlijk gezegd word ik meestal het minst vrolijk van de bijdragen van medegelovigen. Vaak kom je een manier van geloven tegen die niet vruchtbaar en inspirerend genoemd kan worden. De Bijbel wordt letterlijk genomen van kافت tot kافت.

Als een geschiedenis die van te voren helemaal vaststond. Elke verrassing is er uit.

Zoekend naar een theologie passend bij onze Lichtbrongemeente probeer ik als één van uw voorgangers te zoeken naar het verrassende in de Bijbelverhalen. Naar onverwachte openingen als we dachten dat onze weg doodliep. Zeg maar: naar ervaringen van Pasen. Zo hebben we het drie weken terug gedaan met het verhaal van Hagar en Ismaël.

Ik presenteerde daar Hagar, de Egyptische slavin, als één van de eerste vrouwelijke theologen. En vorige week, bij de gelijkenis over het onkruid tussen het graan suggereerde ik dat deze gelijkenis misschien wel een reactie is op een andere gelijkenis uit het Marcus-evangelie waar Mattheüs, onder de indruk van al het kwaad in de wereld, niet zo veel mee kon. En dat hij daarom kwam met een andere gelijkenis die ons ook leert om geduld te hebben en het uit te houden.

Zo is de Bijbel niet in één keer ontstaan maar is zij het eindproduct van een lange geschiedenis waarin de ene Bijbelschrijver ook op de andere heeft gereageerd. Er zit ontwikkeling in.

En zo zijn we dan vanmorgen – in de derde dienst in onze serie – aangekomen bij één van de meest spannende momenten in de geschiedenis van de kerk. Ook hier geldt: het gaat niet om een automatisch afgelopen pad. De leerlingen van Jezus hadden geen complete routekaart meegekregen die ze van A tot Z vertelde hoe ze moesten gaan. Nee, ze moesten het gaandeweg zien op te lossen – maar wel in de geest van Jezus en gedragen door gebed.

En zo is dat ook voor ons als Lichtbrongemeente. In de nieuwsbrief hebben we kunnen lezen dat we komend najaar een definitieve keuze gaan voorleggen aan de Algemene Kerkenraad wat betreft onze thuiskerk. Die keuze is principieel open. Gesprekken daarover zullen alleen maar met vrucht kunnen verlopen als we ons niet ingraven in ‘zo moet het, het mag niet anders’. Het is de bedoeling dat we open het gesprek aan gaan. Vanuit wie we willen zijn als Lichtbrongemeente. Hoe we het beste de regiogemeente kunnen zijn die we geworden zijn. Vanuit de vraag hoe onze gemeente er waarschijnlijk over tien of twintig jaar uit zal zien. En wat dan – alles overziend – voor ons en voor Hilversum waarschijnlijk de beste keuze zal zijn. Ook hierbij geldt: we hebben geen kant en klare routekaart gekregen. Ook wij gaan proberen het in de geest van Jezus te doen. In gebed.

En daarmee zijn we terug bij dat best lange verhaal uit het boek Handelingen. Dat hoofdstuk staat ongeveer in het midden van het boek en je kunt het ook beschouwen als het centrale hoofdstuk qua inhoud. Want hier werd – in gezamenlijk overleg – besloten hoe het verder zou gaan met de kerk: als een beweging van Joden én heidenen waarbij de laatsten niet als een Jood hoefden te worden. Dit alles was niet voorzien door de aardse Jezus. Ja, het is wel opvallend te noemen hoe vaak Jezus zich buiten Galilea begaf, in niet-Joods gebied en hoe vaak hij communiceerde met heidenen maar, zoals hij zelf zei: *‘ik ben allereerst gekomen voor de verloren schapen van Israël’*. Het was dus niet volgens een routekaart, door Jezus zelf achtergelaten, dat eens die beslissing uit Handelingen hoofdstuk 15 werd genomen.

Lucas laat in het boek Handelingen zien hoe het een proces is, van de ene stap naar de andere. Het begint met Griekssprekende mensen naast Aramees sprekenden.

Met Filippus die uitleg geeft aan een Ethiopiër. Met Paulus die zich geroepen weet als apostel onder de heidenen. Met Petrus die Cornelius ontmoet en dan tot het fundamentele inzicht komt dat er bij God geen onderscheid te vinden is. Met Barnabas die door de gemeente in Jeruzalem naar Antiochië wordt gestuurd, toen één van de grootste steden van het Romeinse Rijk. En die dan samen met Paulus vanuit Antiochië op zendingsreis gaat. En weer terugkeert. Dat is het moment dat ons verhaal begint. En dan wordt er opeens pas op de plaats gemaakt. Want er zijn enkele leerlingen vanuit Judea in Antiochië aangekomen. En die zeggen: jullie gaan te snel! Jullie vergeten iets! Alle mannen moeten zich laten besnijden! Zo staat het immers in de wet van Mozes. Alleen zo worden we gered.

Wat te doen? Ze hadden kunnen zeggen, sorry, maar we gaan onze eigen weg. Maar dat doen ze niet.

Barnabas en Paulus worden vanuit de gemeente in Antiochië, samen met nog enkele anderen, naar Jeruzalem gestuurd. Om de kwestie daar voor te leggen aan de apostelen en de oudsten. Om er dan in gezamenlijk overleg uit te komen.

Lucas beschrijft dan de tocht door Fenicië en Samaria, op weg naar Jeruzalem als een soort triomftocht: de boodschap van bekering van heidenen wekt grote vreugde.

Maar ja, hoe zit dat dan met de eis van besnijdenis? Staat inderdaad onze redding hiermee op het spel?

Ze komen aan in Jeruzalem. Er ontstaat een fel debat. Dan staat Petrus op. Hij behoort tot de inner circle van de oorspronkelijke discipelen. Maar hij heeft ook die openbaring ontvangen: dat God geen onderscheid maakt. Daar getuigt hij van. Het is de laatste maal dat Petrus aan het woord komt in het boek Handelingen. Hij fungeert als een bemiddelende figuur. Enerzijds heeft hij in het verleden alles meegemaakt wat maar kon. Hij heeft bij het lege graf gestaan. Maar hij heeft open gestaan voor iets nieuws, iets dat hij niet letterlijk uit de mond van Jezus zelf heeft gehoord. Zo heeft hij opengestaan voor de werking van Gods Geest. Vervolgens nemen Paulus en Barnabas ook het woord. Ze vertellen over de grote tekenen en wonderen buiten Israël verricht. Een argument vanuit de praktijk zeg maar. En dan neemt Jakobus het woord. De leider van de gemeente in Jeruzalem. Een van de broers van Jezus. Een man met gezag. Wat zal zijn standpunt zijn? Met hem valt of staat het...

Jakobus zoekt een argument uit de Heilige schrift. Hij neemt een citaat uit de profeten. Niet zomaar een citaat: het is met grote zorg uitgekozen. Want het is een citaat waarin geen woord staat over extra dingen die heidenen zouden moeten doen om God te vinden, en al helemaal niet de besnijdenis. Maar Jakobus doet nóg iets, er van uit gaande dat aan niet-joden geen juk moet worden opgelegd formuleert hij op een vrije manier enkele aanvullende dingen waar ze zich wel aan zouden moeten houden.

Kern is: je zult je onthouden van dat wat door afgodendienst bezoedeld is. Zo opent ook Jakobus – zelfs Jakobus – de weg naar God voor iedereen, niemand uitgezonderd. Het is een pragmatische oplossing die zowel van de Joodse christenen als van de niet-Joodse christenen iets vraagt. De één laat de besnijdenis los, de ander past zich aan wat betreft enkele gevoeligheden. Zo kunnen ze samen verder.

Er vallen nog enkele dingen op die ik graag met u wil delen. Petrus en Jakobus hebben met gezag gesproken. Maar het is niet zo dat daarmee automatisch het besluit genomen is. Er staat dat *in overleg met de gehele gemeente* een brief geschreven wordt voor de gemeente in Antiochië. Ik mag hopen dat het komend najaar bij ons ook zo zal gaan: dat het zal gaan *in overleg met de gehele gemeente*.

Het bestuur in Jeruzalem deelt zijn zienswijze dus met allen. En op gezag van *allen* wordt het voorstel van Jakobus verwoord in een brief. Een brief die trouwens niet zomaar aan Barnabas en Paulus wordt meegegeven, nee, er worden twee mannen uit Jeruzalem aangewezen om mee te gaan.

Dat is kennelijk de kerkelijke weg: vanuit het geheel van de gemeenschap, geleid door de Geest, een beslissing nemen en het eindresultaat dan delen, gedragen door *beide partijen*.

Zo arriveert enkele weken later een breed samengestelde delegatie in Antiochië. De brief wordt voorgelezen. En er is vreugde in de gemeente. Ze kunnen verder.

Tot zover dit centrale verhaal uit het boek Handelingen. In onze Bijbellesgroep van afgelopen november hebben we het ook gelezen. Ik deed toen bij de voorbereiding een kleine ontdekking die ik in geen enkel commentaar terug kan vinden en die ik tot slot graag met u allen deel. Het gaat om een zin uit de toespraak van Petrus. In die zin gaat het over 'wij' tegenover 'zij'. 'Wij' dat zijn de mensen die als Jood geboren zijn en die God reeds kennen. 'Zij' dat zijn de nieuwelingen, oorspronkelijk als niet-Jood geboren, misschien wel groot geworden met heidense offers. Dan zegt Petrus op een gegeven moment het volgende: *Wij geloven dat wij door de genade van de Heer Jezus gered worden, op dezelfde wijze als zij.* Petrus zet hier op zijn kop wat normaal zou zijn. Normaal is dat de heidenen nu blij mogen zijn dat zij delen in de beloften van Israël. Dan zou die zin dus zo moeten luiden: *Wij geloven dat zij door de genade van de Heer Jezus gered worden, op dezelfde wijze als wij.* Maar zo doet Petrus het niet. Hij draait het om. Hij is zo onder de indruk van de onpartijdigheid van God dat hij het omdraait. En dan wordt het dus: *Wij geloven dat wij door de genade van de Heer Jezus gered worden, op dezelfde wijze als zij.* Zo worden de mensen die van oorsprong Jood zijn uitgenodigd om met nieuwe ogen te kijken naar wat er aan het ontstaan is: een nieuwe gemeente die met elkaar de maaltijd deelt. Zo omgaan met *wij* en *zij* is iets dat ook voor ons actueel zou kunnen zijn, het komend najaar. Het is denken vanuit de positie van de ander, niet jezelf als norm nemen.

Ik sluit af. Het is de uitdaging voor de wereldkerk in het algemeen en ook voor een plaatselijke kerk als de onze om in alle diversiteit te zoeken naar wat ons samenbindt: leven van Gods genade, vanuit Gods toekomst die zich al baanbreekt onder ons mensen, als navolgers van de Weg van Christus. Lucas noemt ons: de mensen van de Weg. Mensen die zonder een preciese blauwdruk, zonder een routekaart op weg gaan. Mensen die het aandurven om – samen – leerling te zijn van Jezus. Zo is de toekomst – ook onze toekomst – al gaande.

ds. Erik van Halsema

Bij de voorbereiding van deze overweging heb ik – naast een aantal commentaren op Handelingen – ook gebruik gemaakt van: René de Reuver, Toekom(s)t. Hoopvol kerk-zijn. Boekencentrum 2025. Dit boek stond centraal in een tweedaagse nascholing die ik najaar 2025 bij De Reuver heb gevolgd, samen met een groep collega's uit Noord-Holland.

Bijlage: Verhaal voor de kinderen*Eekhoorn en olifant werken zonder bouwplan*

Op een dag in het Grote Dierenbos was het weer eens zo ver. Terwijl hij uitdrukkelijk gewaarschuwd was dat niet opnieuw te doen was, viel de olifant in een hoge boom geklommen. Dit had na enkele minuten het verwachte resultaat opgeleverd: met een grote klap was hij neergekomen op de grond. Met enige moeite stond de olifant op, controleerde of alles er nog aan zat en wilde doorlopen tot hij zag dat hij in zijn val iets had meegenomen. Het was het half afgemaakte nest van de ooievaar. Het lag naast hem op de grond. “Geen wonder dat de ooievaar zo plotseling vertrokken was”, hoorde hij een stem naast zich. Het was de eekhoorn die toevallig langs liep. “Moet je eens kijken, dat nest was nog helemaal niet klaar!”

“Weet je wat”, zei de olifant, “als we dat nest nou eens afmaken voor hem?” Dat vond de eekhoorn een goed idee. Vol goede moed gingen ze samen aan het werk. Maar ja, het bouwen van een ooievaarsnest, hoe gaat dat eigenlijk? Wat ze ook probeerden, het leek nergens op.

“We gaan hulp vragen”, zei de eekhoorn en haalde er andere dieren bij. Die kwamen elk met hun eigen advies. “Je moet eerst zoeken naar de bouwplannen”, stelde de beaver voor. “Die gebruik ik ook altijd”. Maar niemand kon ook maar enig bouwplan vinden voor het ooievaarsnest. “Je moet een kopie maken van andere nesten”, stelde de boskat voor. Maar toen dat gingen proberen bleek een ooievaarsnest toch echt iets eigens te zijn. “Je moet het van boven bekijken”, zei de zwaluw. “Dat geeft een beter zicht”. Maar ook dat leverde niet het gewenste resultaat op.

“Misschien moeten er onze eigen draai aan geven”, zei de olifant tenslotte. “Ik bedoel, we hebben geen bouwplan. En een kopie maken van iets dat al bestaat werkt ook niet. En een beter zicht zoeken levert ook niets op”.

“Maar hoe dan?”, wilde de eekhoorn weten. “We proberen het zo goed en kwaad als het gaat. We proberen ons voor te stellen hoe de ooievaar het waarschijnlijk bedoeld heeft. En dan bouwt de beaver een stuk, en dan heeft de boskat ook zo zijn idee. En de zwaluw probeert ook wat. En als we zien dat het niks wordt dan geven we de moed niet op en gaan toch stug door.

Want we weten dat het wel kan. De ooievaar kon het ook. En wij dus ook. Maar wel op onze eigen manier.”

En dat deden ze. En zo ligt het nest van ooievaar nog steeds naast die ene boom. En steeds als er iemand langs komt dan bouwt die er een klein stukje aan. In goed overleg, dat wel. En mocht ooievaar op een goede dag terugkomen dan kan die trots zijn op zijn nest hoe dat er op dat moment bij ligt. Want bouwen zullen de dieren in het grote dierenbos, ook al hebben ze geen compleet bouwplan.

Erik van Halsema

